

Spor ve Turizm İlişkisi

Çahatay Çavdar¹

Ashabil Akdere²

Özet

Spor, toplulukları ve farklı çalışma alanlarını etkileyen önemli bir endüstridir. Sporun endüstriye dönüşmesini sağlayan unsurlardan biri ise turizmdir. Turizm sayesinde insanlar bir yerden bir yere gitmektedirler. Bilhassa spor etkinlikleri ve rekreasyon faaliyetlerine katılım göstererek serbest zamanlarını değerlendirmeye çalışmaktadırlar. Bireylerin gerçekleştirmiş olduğu bu durumlar, spor ve turizm arasındaki ilişkinin önemini ortaya koymaktadır. Çalışmada; spor, boş zaman, turizm kavramlarının tanımlarına, sporun hangi tür faydalar sağladığına, spor etkinlikleri ve rekreasyon alanlarının nelerden oluştuğuna, spor ve turizm ilişkisini meydana getiren faktörlerin bilgilerine yer verilmiştir. Çalışmanın sonucunda; coğrafi konum ile birlikte bölgesel kalkınma planlarının spor ve turizmin birlikteliğinin sağlanmasında önemli bir kıstas olduğu düşünülmektedir. Ayrıca spor ve turizmi koordineli bir şekilde yürütebilmek için tesislerin çeşitliliği ve donanımı konusunda hassas davranılması gerekmektedir. Böylece spor ve turizm etkinliklerinden devasa gelirler elde edilebilir ve bölgeye belirli zaman dilimleri arası göçler hızlandırılabilir.

1.GİRİŞ

Türkçeye eğleninlen diye karşılık bulan rekreasyon faaliyeti devreye giriyor. Çünkü insanlar keyif vermeyen dinlenmelerde de sıkılabilir hatta yorulabilir. Hal böyle olunca dinlenmenin de keyif verenini tercih eder, sonucunda da eğlenmiş ve gerçek anlamda dinlenmiş olur. Eğlentinlen anlamına gelen rekreasyon söz konusu olunca insan aklına ilkin boş zaman gelir ve tam da bu noktada zaman kavramının üzerinde durmak gerekir. (Karaküçük, 2014). Günümüzde çok fazla önem atfedilen zamana bakıldığında birçok araştırmacının zaman ile ilgili birbirinden farklı tanımlamalar yaptığını görülmektedir. Zaman hayattır, diye tanımlamış ve zamanı boşa geçirmek hayata boşa geçirmektir diye de eklemiştir. Aslında zaman dediğimiz şey,

dünyanın hem kendi eksenini etrafında dönüşüyle oluşan gece ve gündüz ile yine dünyanın aynı zamanda güneşin etrafındaki dönüşünü yaparken kendi etrafındaki dönüşünü üç yüz altmış beş kere tekrar etmesiyle oluşan yıl diye tanımladığımız kavramlardan ibarettir. Gerçekte geçmişten geleceğe doğru olayların ardı ardına gelmesi ve anıların birikmesi ve arzu ve isteklerin sürekli sabit bir harekete sahip saate bağlı kalarak gerçekleşmesi şeklinde biliniyor olsa da insanlar arasında psikolojik olarak farklı algılanabiliyor. Bireylerin gelecekte beklenenleri olumlu yönde ne kadar yüksek olursa yaşam doyumu düzeyinin de olumlu yönde gelişme göstermektedir. Gelecek planlaması bireylerin korkularını ortaya çıkarmaktadır (Kılıçman ve diğ., 2022). Zamanı yönetmek de en az zaman kadar önemli bir husustur. Her şeyden önce zaman yönetiminin ciddi anlamda bir eğitim işi olduğu akıldan çıkarılmamalıdır. Bu daha okulöncesinden başlayarak bir insanın eğitim hayatı boyunca devam eder ve bu süreç içinde şekillenir. Bir yandan anne babaların bu konudaki rolü de son derece önemlidir. Zamanı iyi yönetebilmek insana birçok yönden fayda sağlayabilir. İyi planlanmış bir zaman yönetimi; insanı, çalışma hayatı başta olmak üzere sosyal aktiviteler, eğlenme ve dinlenmeye kadar hem fizyolojik hem de psikolojik yönden son derece rahatlatır (Karaküçük, 2014)

Zamanı iyi yönetmek ve kullanmak için öncelikle bireyin kendisini iyi tanıması önemlidir. En başta hedef ve amaçlarını iyi belirlemiş olmalı, neyi ne yapacağını iyi bilmelidir. Ayrıntılarda zaman kaybetmeyip bir işi en kısa zamanda nasıl yapacağına odaklanmalıdır. Zamanın bu dilimi, mesai dediğimiz kısım ile beraber işe hazırlık ve planlama için kullanılan bölümdür. Bununla beraber mesai saatleri dışında mesleki çalışmalar için kullanılan zaman dilimi de bu bölüme dâhil edilir. Bu zaman diliminin içinde yemek, uyku ve insanın varoluşsal amacına hizmet etmek için kendini geliştirmek için kullandığı zaman dilimidir. Bu zaman dilimi içinde bütün bunlardan ayrı olarak bulunan bir bölüm daha var ki işte buna boş zaman denilir. İşte bu boş zamanı değerlendirmek ve anlamlı kılmak için yapılan etkinliklere rekreasyon faaliyetleri diyoruz. İnsan doğası gereği dinlenmeye meyilli bir tabiata sahiptir. Dinlenme dendiğinde birçok kişinin aklına hiçbir aktivitede bulunmadan oturmak ya da yatmak gelse de aslında insanın doğası ve vücut yapısı bu şekilde bir dinlenmeye odaklı değil de temelinde hareketlilik olan bir dinlenme şekline meyillidir (Karaküçük, 2014).

1.1.Boş Zaman

Bireylerin yaşamlarındaki boş zamanın, bedensel olarak ve sosyal olarak yaşamlarının daha kaliteli bir hayata dönüştürülmesi bir rekreasyon etkinliğidir (Şen ve Aktaş, 2022). Rekreasyon ile ilgili yapılacak her çalışmanın en başında düşünülmesi gereken husus hiç kuşkusuz boş zaman

hususudur. Bunun temel sebebi ise rekreasyon faaliyetinde bulunacak insanların kendine boş zaman ayırabilen insanlar olduğu gerçeğidir. Spor ve rekreasyon aktiviteleri ile geliştirilebilecek davranışlar iletişim becerileri, davranışsal duygusal iletişim becerileri olarak karşımıza çıkmaktadır (Güven ve diğ., 2022). Çünkü rekreasyon dediğimiz faaliyet boş zamanı verimli kullanma faaliyetidir. İnsanların geçimini sağlamak için veya herhangi bir değer ürettikleri çalışma zamanlarının dışında kalan ve kendi fizyolojik ve psikolojik rahatlamaları için kullanabilecekleri zaman dilimi boş zaman olarak tanımlanır. Boş zaman denilince birçok kişinin aklına ilkin boşa geçen zaman gelse de aslında öyle değildir. Boş zaman kavramıyla kast edilen, hayatın rutin işlevişi dışında bireyin hayatını anlamlandırması ve bu hayattan keyif alarak yaşayabilmesi için kendine ayırdığı zaman dilimidir (Karaküçük, 2014).

1.1.1.Rekreasyon Alanları

Rekreasyon faaliyetleri organizasyonları toplumda yer alan bütün insan kesimlerinin katılmasına imkan verebilecek, kişilerin bu faaliyetler kolaylıkla dahil olabileceği ve kendini tanıyarak deneyimler elde edebileceği yerler oluşturulması gerekmektedir. Bir alanın rekreasyon alanı olarak tespit edilebilmesi için bazı kriterleri peyzaj mimarı, şehir planlama uzmanlarının düşünceleri göz önüne alınmaktadır. Bu bağlamda rekreasyon alanlarının rekreasyon etkinliklerinde kullanılabilmesinin uygunluğu anlamında bazı öncelik kriterleri bulunmaktadır. Bu kriterler; bitki mevcudiyeti, etkinliklerde ulaşım, arazi yapısının eğimi, su imkânı, drenaj, yağış miktarı, sıcaklık, erozyon ve yükseklik durumu olarak sıralanabilir (Gökkyer ve Bilgili, 2014). Şehirler günümüzde hangi amaçla kurulmuş olursa olsun genel olarak büyük çoğunluğu toplumda yaşayan insanların dinlenme, yaşama, eğlenme ve çalışma faaliyetlerini gerçekleştirebilmelerine olanak sağlayan kısımlar ve alanlar yer almaktadır. Bahse konu bu yerler fonksiyonlarına göre yaşam alanları, alış-veriş ve iş yerleri, sanayi alanları, ulaşım yerleri, sosyal kompleksler, rekreasyon alanları ve tabii alanlar olarak sınıflandırılabilir.

1.2. Rekreasyon Etkinlikleri

Rekreasyon faaliyetleri pasif veya aktif, grupsal veya bireysel, genç-yaşlı, erkek-kadın, açık ya da kapalı yerlerde belirli olmayan zaman dilimlerinde gerçekleştirilebilecek faaliyetler olması nedeniyle bireylerin, eğlenme, dinlenme ve yenilenmelerini sağlayan geniş bir kapsam alanına sahip her kesin daima ve her alanda faydalanabileceği faaliyetler olarak ifade edilmektedir. Ayrıca serbest zaman, bireysel ya da toplumsal etkileşimleri içeren rekreasyon etkinlikleri dâhil olmak üzere zamansal dilimleri oluşturan

bir kavramdır (Çevik vd., 2021). Bireyin rekreatif aktivite eğilimleri ile kendini yeniden değerlendirmesi, sahip olduğu becerilerin farkına varması ve diğerleriyle kendisini kıyaslama yaparken başkalarında görülen farklı becerileri de deneyimleme fırsatı yakalamasıdır (Yılıgın, 2022). Bu bağlamda, rekreasyonel faaliyetlere katılarak gerçekleştiren bireyler kendilerini tanımlayabilme, yaratıcı güçlerini açığa çıkarma ve yenileme, girişimciliğini artırma, beden ve ruh sağlığını muhafaza etme imkânı bulmaktadır. Bu nedenlerden dolayı topluma serbest/boş zamanlarını verimli bir şekilde harcamalarını sağlayacak faaliyetler sunmak ülkemiz açısından zorunlu bir gereksinim olarak görülmektedir. Rekreasyon faaliyetlerinin sınıflandırılmasında, dikkate alınan prensip, bireyin rekreasyon etkinliklerine dahil olmasına neden olan amaçlar, talepler ve hazlar olması gerektiği ifade dilmektedir. Rekreasyon faaliyetlerinin sınıflandırılmasında deneyim sahibinin nitelikleri, amacı, yeri gibi hususların önemli rolü bulunmaktadır. İfade dilen bu sınıflandırmada dikkatten kaçırılmaması gereken husus, gerçekleştirilen rekreasyon etkinliklerinin fazlaca sınıflandırmaya sahip olacağını ifade etmektedir. Bu duruma örnek vermek gerekirse, golf ve kayak vb. faaliyetler açık alan rekreasyon etkinliği olduğu gibi aynı zamanda sportif rekreasyon grubuna da girmektedir. Bunun sebebi rekreasyonun çok yönlü olmasından kaynaklanmaktadır. Bu durumdan dolayı kesin olarak rekreasyon etkinliklerini bir sınıflandırmasını yapmak zor görünmektedir.

1.3. Sporun Tanımı

İngiliz aristokrat edebiyatında anlam olarak spor, günlük yaşamda boş zamanlarda fiziksel ve zihinsel gelişimi desteklemenin yanı sıra eğlence sağlayan etkinliklerdir. Latince ‘Disportare’ veya ‘departare’ kelimelerinden gelen anlamı, hareket eden, alıp götürülen olarak bilinir. 19. yüzyıldan itibaren ise basitleştirilerek ‘spor’ olarak adlandırılmıştır (Adıgüzel, 2020). Bütün bunlar göz önüne alındığında, geçmişte orta çağda Latince etkisindeki tüm dillerde hemen hemen aynı anlamlara gelen, bireylerin boş zamanlarında dinlenmek, eğlenmek, güzel vakit geçirmek için yapılan etkinlikleri ifade etmek için kullanılmıştır.

Bireylerin sportif, sosyal ve kültürel faaliyetlere katılabilmeleri için gerekli fiziki ve ekonomik şartların sağlanması, öğrencilere yönelik rekreasyon hareketi ve programlar öğrencilerin sosyo ve ekonomik özellikleri göz önüne alınarak planlanması üniversite öğrencileri için faydalı olacaktır (Çöpür, 2020).

Çağların fiziksel aktivitelerini anlatmak için kullanılır. Genel olarak spor, hem fiziksel hem de zihinsel gelişim sağlayan fiziksel aktiviteler olduğu gibi

boş zaman, eğlence, oyun, mücadele duygusu, kazanma ve kaybetme gibi pek çok oluşumu içinde barındıran geniş bir kavramdır, ancak geniş alanlara hitap edebilen bir olgu olduğu için ekonomi, siyaset, reklam, tanıtım ve sosyal aktivite gibi farklı alanlarda da kullanılabilir (Temel, 2019). Spor, modern toplumların en yaygın ve etkili sosyal kurumlarından biridir. Spor, birbirine bağlı sektörleri etkileme gücünü kullanarak, büyük ölçekli bir endüstri haline dönüşmüştür (Çevik ve Ünal, 2018).

1.3.1. Spor Aktiviteleri

Spor, kişinin fizyolojik ve psikolojik ruh halini iyileştiren, toplum içindeki hareketlerini düzenleyen, zihinsel ve motor olarak belli bir düzeye ulaşan biyolojik, pedagojik ve sosyal bir gerçekliktir. Diğer bir ifadeyle spor, insanın fikir, ruh ve beden olarak gelişmesini, içinde denge ve sosyalleşmesini sağlayan bir gerçekliktir (Yetim, 2015). Spor faaliyetleri duygu ve davranışların yanında sosyalleşmede önemli bir yeri olan sabır, kurallara uyuma, birlikte hareket etme güven ve iletişim gibi fiziksel, zihinsel ve sosyal beceri kazandırmaktadır (Yılgin vd., 2022). Antrenörler ve spor psikologları gibi sporla ilgilenen kişi ve kuruluşlar, sporda sürekli başarı elde etmek isterler ve bunu bireylerin yeteneklerini sergilediği spor müsabakaları ile gösterirler. Sporun dünya çapında bir tanıtım ve reklam aracı haline geldiği günden bu yana rekabet duygusu da aynı oranda artmıştır. Dünya ülkeleri kendilerini temsil eden sporcuların başarısı için büyük bütçeler ve devlet politikaları uygulamaktadır (Çam, 1990). Spor, günümüz modern toplumuna geçen toplumlardan bir değişim biçimi olması, dış görünüşün güzelliklerini yakalaması, üst sınıf insanlara görsel şovlar sunması, savaşa hazırlanması ve psikolojik savaşın bir unsuru olmak için hep var olmaya çalışmıştır. Bu değişen durumların ardından spor geçen yüzyıldan itibaren devam etmiş ve ekonomik bir yöne doğru evrilerek günümüze kadar gelmiştir. Bilim adamları üst düzey sporcular geliştirmenin veya sosyal hayata uyum sağlamanın yanı sıra, bireylerin yaşam standartlarını yükseltmek, kaygı ve içsel sorunları ortadan kaldırmak için bazı çözümler üretmeye başlamışlardır (Koruç, 2001). İnsanlığın varoluşundan bu yana kültürlerin kaynaşmasına ve geleneklerin yaşatılmasına aracı olan spor, önceleri her şeyden korunmak, savaşa hazırlık ve avlanmak amacıyla yapılmış, daha sonra ise bireysel olarak yapılmıştır. Spor geçmişten günümüze ilerlerken; bireysel sporlar ve takım sporları olarak ön plana çıkmış, yarışmalar ve organizasyonlar şeklinde insanların kazanma isteklerini gösterebildikleri bir yarış olarak görülmüştür (İnal, 2003). Spor çok uzun bir geçmişe sahip bir kavramdır. İlk insandan bu yana bireyler ve toplumlar, hayatlarını devam ettirebilmek için çeşitli temel ihtiyaçların yanında gerçekleştirilen faaliyetler olarak tam olarak kabul edilmese de başlangıç olarak kabul edilebilir. Toplum

kültürünün bir parçasıdır. İnsanlar sporu normal hayatlarının bir parçası olarak yapabildiği gibi müsabaka amaçlı da yapabilmektedir (Karcı, 2021). Günlük hayatımızda çok sık karşılaştığımız kavramlardan biri olan bireylerin hem beden hem de ruh sağlığını korumalarına yarar sağlayan, hemen her alanda yapılabilen, farklı insanları bir araya getirerek dayanışmayı, birlikteliği ve dünya barışını olumlu yönde destekleyen etkinlikler etkinlik olarak değerlendirilebilir (Kılıç, 2006). Spor, geçmişten günümüze ilk yaşayan insandan beri süregelen bir kavramdır. Bireylerin yaşam mücadelesi, barınma, beslenme, vahşi hayvanlardan korunma ve doğa ile mücadele gibi temel gereksinimlerine bir yanıt olarak ortaya çıkmış ve gelişmeye başlamıştır. Çeşitli branşlarda kullanılan spor aletleri bize bunu söylemektedir (Karcı, 2021). Sporun ortaya çıkmasından sonra Türkler çeşitli dini ve resmi törenlerde spor faaliyetlerine yer vermişler, psikolojik ve sosyolojik olarak aktif olmanın yanı sıra spor faaliyetleri ile büyük savaflara hazırlanmışlardır (Karcı, 2021). Spor, tüm insanların birlikte tüketerek yararlanabildiği, farklı ortamlarda yetişen bireylerin bir araya gelebildiği, tüm insanlığı tek bir noktada birleştirebilen toplumsal bir olgudur (Yavaş, 2005). Hayatımızın bir parçası olan spor, toplumsal varoluşumuz içerisinde meydana gelen hareketleri anlamlandırmaya çalışan, onu daha eğlenceli ve hareketli kılmak için eşi benzeri görülmemiş imkanlar ve olanaklar sunan, toplumsal oluşumlar arasındaki ilişkileri düzenleyen bir olgudur. Sporun bu yönü çeşitli araştırma konularını ortaya koymaktadır (Temel, 2019). Toplumlar da sporun varlığı, bünyesinde bulundurduğu çeşitli branşlarla etkileşim alanını giderek artıran, güçlü ekonomisi, sporcuları, araç ve gereçleri, bu alanda uzmanlaşmış eğitmenler ve çalışanlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Temel, 2019). Spor toplumsal dinamizmi yükselten önemli bir değerdir, bunun sebebi ise her geçen gün daha çok insana, daha çok topluma ve her yaşta insana hitap etmesi ve bunu giderek artırmasıdır. Spor prestij gibi önemli kazanımlar elde etme potansiyeli sunmakta ve etkisi toplumları yaş ya da sevinç duygularına sürükleyecek boyutlara ulaşmıştır (Yavaş, 2005). Bu hareketlilik içerisinde geniş kitlelere hitap eden spor olgusu, büyük etkinlik oluşumlarını da beraberinde getirmiştir. Bu etkinlik faaliyetleri dünya ekonomisinde önemli bir yere sahiptir. Ancak farklı rekabet ortamlarının ortaya çıkması spor faaliyetlerine katılımı olumsuz etkilemektedir. Nitekim spor etkinliklerinin başarısı, katılımcıları spor etkinliklerine yönlendirmekle doğru orantılıdır (Çevik vd., 2018).

Bireylerin hayatında her zaman var olan ve olmaya devam edecek olan, geniş kitlelere ve her yaş grubuna hitap eden, içinde yaşadığı toplumun gelenek, görenek, yaşam biçimlerine uyum sağlayan ve buna göre şekillenen faaliyetleri içerir. İnsanları fiziksel ve zihinsel olarak olumlu yönde etkileyen

kültürleridir. İnsanlar var oldukları ilk zamanlarda hayatlarını devam ettirebilmek için avcılık, toplayıcılık, barınma gibi temel ihtiyaçlarını karşılamak ve tehlikelerden korunmak için çeşitli bedensel faaliyetlerde bulunmuşlardır. Bu fiziksel aktiviteler o zamanlar spor aktivitesi olarak değerlendirilmese de günümüz sporunun temelleri olarak kabul edilmektedir (Temel, 2019). Spor kavramı daha sonra gelişmemiş ilkel toplulukların dini törenlerinde yer alan tanrılar adına düzenlenen yarışmalarda ve oyunlarda karşımıza çıkmıştır. Daha sonra gelişmiş toplumlarda boş zaman etkinliği olarak hayatın içinde yer alan spor, günümüzde olduğu gibi sosyal hayatın bir parçası haline gelmiştir (Yavaş, 2005). Spor, fiziksel ve zihinsel gelişimin yanı sıra arzu, eğlence, ekonomi gibi farklı amaçlarla yapılsa da bireyleri, çeşitli kültürleri, toplumları ve uluslararası iletişimi düzenleyen temel unsurlardan biri olarak çok güçlü bir kitle eğitim aracı olarak kullanılabilir. Reklam, rekabet, propaganda, meslek, siyaset, bilim gibi kabul edilen bir olgudur (Adıgüzel, 2020). Yavaş'a göre spor kavramı, farklı ırklardan, farklı dinlerden ve farklı sosyal çevrelerden insanların bir araya getirilerek takım halinde veya bireysel olarak yapılabilen, fiziksel ve psikolojik dayanıklılık, güç ve mücadele gerektiren faaliyetler olarak tanımlanabilir (Yavaş, 2005). Spor, örneğin Akdeniz oyunları, kış olimpiyatları gibi iki takım arasındaki yarışmalar veya bireysel mücadeleler gibi eğlence amaçlı önceden belirlenmiş etkinliklerdir. Yenilen ve yenilenlerin kazanma ve kaybetme durumları etrafında şekillenen, bu mücadelelerin rekabeti içinde yer alan ve ödül alma ile sonuçlanan yarışmalar bütünüdür. Genel olarak spor, hem fiziksel hem de zihinsel gelişim sağlayan fiziksel aktiviteler olduğu gibi boş zaman, eğlence, oyun, mücadele duygusu, kazanma ve kaybetme gibi pek çok oluşumu içinde barındıran geniş bir kavramdır. Ancak geniş alanlara hitap edebilen bir olgu olduğu için ekonomi, siyaset, reklam, tanıtım ve sosyal aktivite gibi farklı alanlarda da kullanılabilir (Temel, 2019).

1.3.2. Sporun Faydaları ve Önemi

Spor var olduğu günden bu yana hayatımızı olumlu yönde etkileyen bir oluşum olmuştur. Zihinsel, fiziksel ve sosyal alanlarda sağladığı olumlu etkilerin yanı sıra ekonomik faydaları da küçümsenemeyecek kadar fazladır. Nitekim büyük spor organizasyonlarına ev sahipliği yapan ülkelerin spordan sağladığı ekonomik fayda da küçümsenemez. Spor için bireysel ve toplumsal fayda çok önemlidir yapılmış çalışmalar, hangi yaş grubuna ait olursa olsun egzersiz yapan bireylerin ölüm riskinin önemli ölçüde azaldığını göstermiştir. Spora başlamanın belirli bir yaşı yoktur. Bireyler hangi yaşta başlarsa başlasınlar geç sayılmazlar ve spor bağışıklık sistemini güçlendirir ve vücudun hastalıklara karşı direncini artırır. Her yaş grubundan insan

sporu hayatına dahil ettiğinde yaşam kalitesinin arttığı gözlemlenmiştir. Spor aktiviteleri fiziksel duyuyu, örneğin kas ve eklem gelişimini, eklemlerin hareketlerini ve eklemlerin vücut tarafından düzenli bakımını etkiler. Vücuttaki tüm bu olumlu gelişmeler, kişinin kendisinde meydana gelen değişiklikleri fark ederek fiziksel olarak zinde hissetmesini sağlar, psikolojik olarak tatmin duygusu verir ve zihinsel olarak iyi olma hali ortaya çıkar. Korku, depresyon, uyku sorunları, stres ve gerginlik gibi bireyi olumsuz etkileyen duygu ve düşünceleri olumlu yönde etkileyip azalttığı, özgüveni önemli ölçüde artırdığı bilinmektedir (Kılıç, 2006). Spor etkinlikleri asosyal olmaktan uzak, daha girişken, kurallara saygılı, toplumun yaşam biçimine razı, yeni arkadaşlar edinmede ileri düzeyde bireylere olanak sağlamaktadır (Karcı, 2021).

Spor, sağlıklı bir nesil yetiştirmek ve geliştirmek için temel eğitim araçlarından biridir. Spor, bireylerin bedensel ve zihinsel gelişimlerinin yanı sıra fiziksel ve ruhsal sağlıklarının korunması için de uygun bir materyaldir. Bireylerin kültürel, ekonomik ve sosyal çevreleriyle olan etkileşimi ve iletişimi, kendi benliğiyle dünyayı anlama ve algılama açısından oldukça önemlidir. Bu açıdan ele alındığında sporun sayısız yararı vardır. İnsanoglu kusursuz yaratılmış bir varlıktır. Çevresindeki kişilerden etkilenerek düşünce ve davranışları değişkenlik gösterebilmekte, spor ile tutumları şekillenebilmektedir (Gülner ve Güven, 2023). Bunların yanı sıra spor, kişilerin güçlü, hızlı, dayanıklılığı yüksek, orantılı ve fit bir vücuda sahip olmalarına olanak sağlayarak görünüm ve fonksiyonel faydalar sağlamaktadır. Kişinin hızlı ve doğru karar verebilme, karşılaştığı durumları analiz edebilme ve daha yaratıcı düşünebilme yeteneğinin gelişmesinde önemli rol oynamaktadır (Gezer, 2014). En az fiziksel yorgunluk hissetme, fazla kilo alımını kontrol altında tutma, duygu ve düşünceleri kontrol etme, mutlu bir hayat yaşama ve içinde yaşadığı topluma uyum sağlama gibi fiziksel ve zihinsel becerileri sağlar. Kurallara uygun hareket etme, sorumlu olma, yardımsever olma ve sosyal dayanışma gibi sosyal becerilerimizi olumlu etkiler (Karcı, 2021).

Günümüz toplumunda gençlerin, yetişkinlerin ve çocukların kısacası bireylerin sporu yaşamlarına benimsetme aşamasında insanları spordan uzaklaştıracak tutum ve davranışlardan kaçınılmalıdır. Toplumun en küçük yapı taşı olan aileler, sporun ne kadar önemli olduğunu anlamalı ve çocuklarını yetenek ve becerileri doğrultusunda spor yapmaya teşvik etmelidir. Sportif faaliyetler, bireyin çocukluk, ergenlik, gençlik, yetişkinlik döneminden itibaren ve hatta yaşamı boyunca birden fazla alanda, zihinsel, fiziksel, sosyal ve toplumsal kesimlerde gelişimine fayda sağlamaktadır (Karavelioğlu, 2012). Spor aktivitelerine katılmak, bireyin sadece fiziksel ve zihinsel gelişimini sağlamaz. Ayrıca bireyde sorumluluk alma anlayışı daha

düzenli olma eğilimi ve birlikte hareket etme yeteneğinin olumlu yönde gelişmesine katkı sağlar. Kişinin toplumda yer edinmesine yardımcı olur. Sosyalleşme açısından hem kişisel hem de toplumsal olarak olumlu etkileri vardır (Karcı, 2021).

Sportif etkinliklerin avantajları;

- Hareket edenler daha iyi hisseder: Vücudumuz fiziksel olarak hareket etmeye göre tasarlanmıştır ve spor yapmak vücudumuzun bu özelliğini geliştirmek için olumlu faydalar sağlar.
- Hareket ederek daha güçlü ve daha iyi bir ruh haline sahip olurlar: Yoğun egzersiz yapan bireyler vücutlarında mutluluk hormonları ve ruh hallerini bir üst seviyeye çıkaracak bazı kimyasallar salgırlar. Bireyler kendilerini daha dengeli bir ruh hali ve zinde hissederler. Tek başına veya grup halinde yapılabileceği için çok eğlencelidir. Stresi azaltmada çok faydalıdır.
- Besinlerin sindirimini ve yağ yakımını hızlandırır: Egzersiz ve spor aktiviteleri insan vücudundaki metabolizmayı hızlandırır. Uzun bir süre sonra bile yakılan kalori miktarı normalden fazladır. Obeziteyi önlemede çok yardımcı olur ve kilo kontrolü sağlamada oldukça etkilidir.
- Düzenli sportif faaliyetlerin kas gelişimi üzerinde olumlu etkisi vardır: Vücudumuzdaki kas kütlesi, yağ kütlesinden daha fazla enerji harcar. Bu nedenle spor faaliyetleri ile uğraşan kişiler normal bireylere göre daha fazla kalori harcarlar.
- Açlık hissini bastırır: Düzenli spor yapan bireyler daha az acıkırlar, bu sayede kilolarını daha kolay kontrol edebilirler.
- Spor aktiviteleri ile uğraşan bireyler daha az hastalanırlar: Düzenli olarak spor aktiviteleri ile vücudu meşgul eden bireylerin bağışıklık sistemleri ileri düzeyde gelişme gösterir.
- Spor aktiviteleri zihinsel dinginlik sağlar: Fiziksel efor sırasında beyne giden kan akışı hızlanır. Buna göre, zihinsel düşünme daha basit ve daha hızlı hale gelir.
- Spor yapan bireyler daha iyi uyku düzenine sahip olur: Spor yapan bireyler stresi azaltmada olumlu etkisi olduğu için daha rahat uykuya dalarlar.
- Sindirim sistemini düzenler: Normal bireyler sindirim sistemi ile ilgili sorunlar yaşarken, spor yapan bireyler sindirim sistemi ile ilgili daha az sorun yaşarlar (Karcı, 2021).

1.3.3. Sporun Fiziksel Faydaları

Sporun, geçmişten günümüze kadar olan süreçte insan vücudu üzerinde birçok olumlu faydaları bulunmaktadır (Demir, 2021). Sağlıklı bir yaşam yaratmanın en temel unsurlarından biridir. Temelinde fiziksel olarak daha fit olmayı, daha güçlü, daha dayanıklı bir vücuda sahip olmayı amaçlar. İnsan vücudu hareketsiz kaldıkça vücuttaki sistemler yavaşlayarak fonksiyonlarını yitirmeye başlar ve temel becerilerinde çeşitli aksamalar yaşar (Gökdağ, 2018). Ancak spor vücudumuzda hayati önem taşıyan ve vücudun işleyişinde görev alan sistemlerin gelişimini destekler. Farklı sayı ve zamanlarda gerçekleştirilen birçok fiziksel aktivitenin etkilerinin insan vücudunda fiziksel değişikliklere neden olduğu kanıtlanmıştır. Birçok araştırmaya göre fiziksel egzersizlerin insan vücudundaki kas sistemine büyük faydalarının olduğu görülmüş ve buna bakıldığında normal bir yaşam sürdüren bir bireyin, sporu yaşamının bir parçası haline getiren bireyden daha fazla kas ve eklem rahatsızlığı çektiği görülmüştür (Demir, 2021).

Günümüzde benimsenen yaşam tarzı insanları hareketsiz bir yaşam sürmeye itmektedir. İnsan vücudu hareketsiz kaldığı için vücuttaki sistemlerin zayıflamasına ve bir süre sonra fiziksel olarak çökmesine neden olur. Ayrıca yanlış ve hızlı yemek yeme alışkanlıkları da olumsuz fiziksel koşullar oluşturmaktadır. Bunu önlemenin temel yolu her yaşta bireyin kendi yaş gruplarına uygun fiziksel spor aktivitelerini yaşamlarına dahil etmesi ve düzenli bir spor yaşamını benimsemesidir. Spor düzenli olarak hayatının bir köşesine yerleştiren bireylerin, spor faaliyetlerine katılmayanlara göre fiziksel dayanıklılık ve gelişim düzeylerinin daha yüksek olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Egzersiz, fiziksel uygunluğun bir veya daha fazla bileşenini geliştirmek, sürdürmek amacıyla planlanmış, yapılandırılmış ve tekrarlayan bir fiziksel aktivitenin alt kategorisidir (Dokuzoğlu vd., 2022). Düzenli yapılan egzersizler obezite oranını büyük oranda azaltarak insanların kilolarını kontrol etmelerine yardımcı olur. Katılım için herhangi bir yaş sınırlamasının olmaması, sporun insan sağlığı için temel yapı taşı olmasını sağlar. Sporun bireylerin fiziksel gelişimi üzerindeki olumlu etkisi oldukça fazladır. Egzersiz sırasında hızlanan kalp atış hızı ile kandaki oksijen beyne daha fazla taşınır. Bu sayede kişinin algılama, odaklanma ve tepki verme süreleri iyileşir. Yine spor, bireylerin bağışıklık sistemlerini güçlendirmekte ve onları birçok hastalığa karşı korumaktadır (Gökdağ, 2018).

1.3.4. Sporun Psikolojik Faydaları

Hareketsiz bir yaşam tarzı sadece fiziksel olarak olumsuz etkilere neden olmakla kalmaz, aynı zamanda psikolojik olarak da kişileri olumsuz etkiler.

Spor aktivitelerine katılmak ve düzenli hale getirmek, insan vücuduna fiziksel olarak fayda sağlarken, psikolojik ve ruhsal rahatsızlıkların önlenmesinde de önemli rol oynar. Mental iyi oluş, genel olarak bireylerin yaşadıkları çevrede karşılaştıkları sorunlarla başa çıkmaları ve depresif kaygı uyandıran durumları en aza indirerek kendilerine saygı duymaları olarak nitelendirilmektedir. Ayrıca doğumdan ölüme kadar bireyin gelişimi için psikolojik ve ruhsal sağlığın ne kadar önemli olduğu ve uzun vadede gözlem altında tutulması gerektiği vurgulanmıştır (Temel, 2019). Hareketsiz bir hayat süren bireylerde vücudun normal işleyişinin bozulmasına bağlı olarak kişinin psikolojik olarak depresyona girmesine neden olan tükenmişlik, mutluluk, stres ve kaygı durum bozuklukları gibi durumların artmasına neden olur. Mental olarak iyi olan bireyler ancak mental ve psikolojik olarak iyi oluşları ile yaşam koşullarını olumlu yönde yükseltebilirler (Demir, 2021).

Sportif faaliyetlerin fiziksel aktivite yapan kişiyi psikolojik olarak moral ve motivasyon açısından yükselttiği, ruhsal rahatsızlıklardan uzaklaştırarak psikolojik iyilik hali sağladığı yadsınamaz bir gerçektir. Yapılan araştırmalarda spor aktivitelerini düzenli olarak yaşamına dahil eden bireylerde, düzenli spor aktiviteleri yapmayan bireylere göre pek çok psikolojik sorunun çok düşük düzeyde olduğu görülmüştür. Spor aktivitelerinin insanlar üzerinde tedavi edici etkisinin olması kabul edilebilir bir durumdur. Spor, düzenli olarak spor yapan bireylere fiziksel faydalar sağlarken, bireylerin kendilerini keşfetmelerine, yeteneklerinin, yaratıcılıklarının ve sosyal iletişim becerilerinin gelişmesine ve dolayısıyla psikolojik gelişimlerinde yukarıya doğru olumlu bir gelişme göstermesine de neden olmaktadır. Mutluluk, haz, memnuniyet, hızlı karar verme, analiz etme, stres yönetimi geliştirme gibi kavramların olumlu yönde gelişmesini destekler (Diker, 2021).

1.3.5. Sporun Sosyal Faydaları

İnsanın varoluşundan itibaren çevre ve yaşam tarzlarında meydana gelen değişimler, teknolojik gelişmeler insanları sosyal hayattan uzaklaştırmaya başlamıştır. Sosyalleşme, kişinin varoluşundan yaşamının sonuna kadar çevresiyle etkileşim ve iletişim kurmasıdır. Başka bir deyişle, kişinin yaşadığı çevrenin değer ve kurallarına göre geliştirdiği davranışları oluşturma sürecidir. Bir insanın toplum içinde nasıl davranması gerektiğini, toplum içindeki yerini, davranış kalıplarını belirleyen olgudur (Demir, 2021). Bireyin toplumda bir yere sahip olabilmesi için toplumun belirlediği kurallar ve değer yargıları çerçevesinde hareket etmesi, üzerine aldığı sorumlulukları yerine getirmesi ve çevresiyle uyum içinde olması gerekir. Kişi bu ihtiyacını sosyal etkinliklere katılarak karşılayabilir. Spor, bireyin çevresi ile sosyalleşmesine yardımcı olan ve diğer faaliyetlerden daha ön planda olan bir olgudur. Spor

faaliyetleri kişinin çevresinde beğenilme, özgüven ve toplumda yer alma gibi özelliklerin gelişmesine yardımcı olur. Sosyal sınıf ayrımı olmaksızın bireyleri bir araya getirir ve birbirleriyle iletişim ve etkileşim içinde olmalarını sağlar. Bireylerin sosyal çatışmalar yaşamasını engelleyerek arkadaşlık duygularına sahip olmalarına yardımcı olmaktadır. İnsanların sosyal etkileşimlerini en üst düzeyde olumlu yönde etkileyen faaliyetlerde spor faaliyetlerine öncelik verilmektedir (Diker, 2021). Spor ve rekreasyon etkinlikleri bireyde bir takım duygu, tutum ve davranışları etkilemektedir (Şahin vd. 2020).

Sportif faaliyetler, sağlıklı bireyler yetiştirerek dinamik bir toplum yaratma amacının yanı sıra olumlu bir toplumsal güç olarak kabul edilmiş, toplumlar arası iletişimi güçlendirmiş, iş birliğini sağlamış ve toplumdaki her bireyin bundan eşit şekilde yararlanmasını sağlamıştır. Yine çeşitli nedenlerle toplumsal travmalar yaşayan bireylerin topluma yeniden kazandırılmasında sportif faaliyetler önemli rol oynamaktadır. Spor, farklı grupların bir araya gelmesine ve gruplar arasındaki dayanışma duygusunun güçlenmesine yardımcı olur. Karşıt gruplar ve bireyler arasında uzlaştırıcı görevi görür. Spor, bireylerin içinde yaşadıkları topluluklar, toplum ve sosyal çevre ile iletişim kurmalarına ve ulaşılması güç gördükleri yerlerde seslerini duyurmalarına olanak sağlar (Temel, 2019).

1.4. Spor ve Turizm İlişkisi

Spor turizmi, spor aktivitelerini izlemek, spor aktivitelerine katılmak, turistik spor alanlarını görmek veya aktif olarak spor yapmak amacıyla sporla ilgilenen kişileri tanımlamaktadır. Spor turizmi, amatör veya profesyonel bir spor müsabakasını gerçekleştirmek, herhangi bir spor müsabakasını seyirci olarak takip etmek veya sportif değeri olan turistik merkezleri (müze, stadyum vb.) görmek amacıyla yapılan geziler olarak ifade edilmektedir (Kurtzman, 2001). Bu tanımlardan da anlaşılacağı üzere spor turizminin üç temel ilkesi vardır. Birincisi spor yapmak amacıyla seyahat etmek, ikincisi spor organizasyonlarını izlemek, sonuncusu ise sporla ilgili turistik yerleri ziyaret etmektir (Gibson, 1998).

Turizm ve spor, seyahat eden topluluğun niceliği ve niteliği ile doğrusal bir şekilde birbirine katkıda bulunur. Turizm-spor ilişkisinin finansal sonuçları dışında birden fazla faydası bulunmaktadır. Örneğin, zaman içinde ülkede spor faaliyetlerinin sayısının artması, ülke medyasının bu konudaki farkındalığını ve duyarlılığını artırır, bu artış sayesinde kendi kültürünü dünyaya aktarma imkânı ve sporda profesyonelliğin gelişmesini sağlar. Ülkenin bazı bölgelerinde topluluk sporlarının ve sportif yaratıcılığın geliştirilmesi ise bu konuda önemli adımlardır. Kim daha hızlı koşar, kim

daha güçlü atar, kim daha uzağa atar, kim daha uzağa veya yüksekte atlar gibi bazı spor dallarında insanlar arasındaki rekabet duygusu çok eski zamanlardan beri görülmektedir. Aslında dünya sponsuz düşünülemez ve spor aktivitelerinin çoğu seyahatsiz yapılamaz. Ayrıca yeme-içme, ulaşım ve konaklama gibi hizmetlerin sağlanması açısından sporun turizme bağımlı olduğu görülmektedir (Sarı, 2013). Spor turizmi aktivitelerinin çoğu doğası gereği fiziksel güç gerektiren aktiviteleri içermektedir (Tomik vd., 2014). Ancak spor turizmi bağlamında spor olaylarını sadece katılımcı olarak değil aynı zamanda seyirci olarak da takip etmek insanlar üzerindeki etkisini hiçbir zaman kaybetmemektedir (Karakoç vd., 2011).

1.5. Turizmin Geçmişi

Günümüzde kabul gören turist kavramı ilk olarak 19. yüzyılın başında Samuel Pegge tarafından kullanılmıştır. Pegge'nin gezginleri tarif etmek için kullandığı bu kavramdan sonra turizm kavramı ilk kez 1811 yılında kullanılmaya başlanmıştır (Smith, 1995). Turizmin günümüzde kabul gören ilk tanımı 20. yüzyılın başında Guyer-Feuler tarafından yapılmıştır. Guyer-Feuler turizmi, dinlenme ve hava değiştirme isteği, doğal ve sanatsal güzellikleri tanıma isteği, doğanın insana verdiği mutluluğun olumlu etkisi ve seyahat etmeyi kolaylaştıran ulaşım araçlarının gelişmesi sonucunda; insanların birbirine yaklaşmasını sağlayan, modern çağa özgü bir olay olarak tanımlamaktadır (Kozak, 2010). Turizm, Dünya Turizm Örgütü (DTÖ) tarafından da bireylerin ikamet ettikleri yer dışında bir yerde bir yılı geçmemek üzere eğlence, iş veya benzeri amaçlarla yaptıkları seyahat ve konaklama faaliyetleri olarak tanımlanmaktadır (WTO, Annual Report, 2011).

Tanımlarından da anlaşılacağı üzere turizm denilince akla seyahat gelmektedir. Ancak bir seyahatin turizm sayılabilmesi için bazı şartları taşınması gerekmektedir. Öncelikle seyahat kalıcı olarak yaşadığımız yerin dışında yapılmalı, en az yirmi dört saati aşan ve bir gecelemeden oluşan bir aktivite olmalıdır. Bu faaliyeti gerçekleştiren kişi veya kişiler turist sayılmaktadır (WTO, Annual Report, 2011). Turist tanımında yerli ve yabancı olmak üzere ikili bir sınıflandırma yapılmaktadır. Yerli turist, ticari kazanç elde etme amacı dışında, ülke sınırları içinde seyahat eden ve en az 24 saat kalan kişilerdir. Yerli turist kavramında milliyet ayrımı yapılmamakta, ülke sınırları içerisinde yaşayan yabancı uyruklu kişiler yerli turist olarak değerlendirilmektedir. Yabancı turistler ise kendi ülke sınırları dışına çıkarak yabancı bir ülkeyi ziyaret eden ve 24 saat ile 1 yıl arasında kalan kişilerdir (Karakuş, 2016).

1.5.1. Turizmin Tarihçesi

Turizm insanlığın başlangıcından bugüne var olan bir olgudur. Bu sebeple tarihte yolculuk yapma eylemi insanlık tarihi kadar eskidir. Turizmin başlangıcı tekerleği icat eden, yazıyı ve parayı bulan Sümerlere kadar dayanabilmektedir. M.Ö. 3000 yıllarında Mısırlıların yeni tapınaklar yapması ve piramitlerin burada olması gezginlerin en çok uğradıkları yer olmuştur. Bu yüzden Mısır'a giden yollar güvenlik altına alınmış ve gezginlerin kalabilmesi için yerler inşa edilmiştir (Barutçugil, 1984). Eski dönemlerde devletlerin ticari veya bürokratik işlemler için sınır komşularına ya da daha uzak devletlere yapmış oldukları ziyaretlerde turizm aktivitesi olarak değerlendirilmektedir. Karayollarının olmayışı veya düzensiz ve tehlikeli olması uzak yolculukların deniz yolu ile yapılmasına neden olmuştur. Deniz trafiği hareketlenmiş, eski Yunanlılarda olimpiyatlar düzenlenmiş, olimpiyatlara katılanlar hem kara hem de deniz yolunu kullanarak ulaşmışlardır. Olimpiyatlara katılan bu insanlar yollarda konaklayarak turizmin öncülüğünü yapmışlardır (Bayer, 1992).

M.S. 392 yılından İstanbul'un fethine kadar olan dönemde zevk, eğlence ve kültürel turizmde duraklama dönemi yaşanmış ancak bununla birlikte İslam'ın ve Hıristiyanlığın yayılma dönemi olduğu için dini turizm hareketleri yaşanmıştır (Acuner, 2006). İslam dininin bu dönem içerisinde doğması ve Kâbe ziyaretlerinin farz olması dini turizmi hareketlendiren en önemli unsur olmuştur. Eski çağlarda turizm hareketliliğine bakıldığında kişilerin, olimpiyatlara katılmak için, dini ritüellerde bulunmak için, alışveriş ve ticaret yapabilmek için veya hastalıklara deva bulabilmek için geçici bir süre yer değiştirdikleri görünmektedir. İstanbul'un fethinden Fransız ihtilali'ne kadar olan süreçte Bizanslılar Roma'ya sığınmış ve Romahlara kültürleri ile birlikte dillerini de öğretmişlerdir. Bu durum Roma'daki antik kentlere yapılan kültür turizmini artırmıştır. Böylelikle ekonomik seyahatlerin yanında kültür turizmi de gelişmiştir (Doğanay, 2001).

Fransız ihtilalinin ortaya çıkardığı burjuva ve zengin sınıf uzak ülkelere gidip kültürel geziler yaparak turizmi ciddi şekilde hareketlendirmişlerdir. Ancak dönemin turizmde en büyük hareketliliği ulaşım olanaklarının eskiye kıyasla daha kolay ve ucuz olmasıdır. Buharlı gemiler ve raylı sistemlerin icadı, ilerleyen dönemlerde otomobillerin üretilmesi turizmin en hızlı şekilde gelişmesine yol açmıştır. Bu durum sadece zenginlerin değil orta sınıfta daha ekonomik geziler yapabilmesine olanak sağlamıştır. Dönemin ilk organize turistik gezisini 1941 yılında Letter-Loughborough arasında at yarışı izletmek için tren ile sadece bir şiline 570 kişiyi taşıyarak gurubun liderliğini ve satışını yapan Thomas Cook'tur. Thomas Cook yapmış olduğu

bu ticari faaliyetle „Organize tur“ kavramını ortaya atmıştır (Bayer, 1992). Ancak unutulmaması gereken bir durumda yüzyıllar önce dini turizmlerde de organize hac ziyaretleri yapılmış olabileceğidir. 1918- 1920 yılları arası birinci dünya savaşından sonra modern turizmin başlangıcı olarak kabul edilebilmektedir. Bu iki yıl içerisinde turizm dünya çapında hızlı bir ilerleme kaydetmiştir (Swarbrooke ve Horner, 2001).

Devam eden yıllarda yaşanan küresel ekonomik kriz bütün sektörlerde olduğu gibi turizm sektörünün de yavaşlamasına hatta durmasına yol açmıştır. Ancak ikinci Dünya Savaşı'ndan sonra Holloway ve Humphreys (2012)' a göre kişiler hem ekonomik hem de psikolojik sıkıntılar çekmesine rağmen barış ortamının yarattığı güvenle farklı yerlere seyahat etme isteklerini birinci plana almışlardır. Modern turizm döneminin ikinci büyük sıçraması dünyadaki hızlı nüfus artışı, teknolojik gelişmeler, ticaret serbestliği, uluslararası şirketlerdeki artışın getirmiş olduğu yeni bir dil öğrenme zorunluluğu gibi sebeplerden yaşanmıştır. Bu sebepler bölgede sağlık, ulaşım, özel araçların artması, hava yolu şirketlerinin çoğalması, eğitim olanaklarının çeşitlenmesi, kongre ve seminer gibi merkezlerin açılmasına ve taleplerin karşılanmasına olanak sağlamıştır (Swarbrooke ve Horner, 2001). Bütün bu sebep sonuç ilişkilerinin yanında insanların yaşam kalitelerinin yükselmesi, küreselleşmenin getirdiği seyahat özgürlüğü, herkesin her şeye her an ulaşabiliyor olması insanların turizm aktivitelerine daha çok katılmalarını sağlamış bu durumda turizmde ciddi bir artışa sebep olmuştur (Milne ve Ateljevic, 2001). Turizm dünyada diğer sektörler göre çok daha fazla büyüme artışı göstermiştir. 1950 yılında dünyada turizm hareketlerine 25 milyon birey katılmıştır. Bu rakam 2000 yılında 683 milyon olmuş, 2011 yılında 980 milyona yükselmiştir (UNWTO).

1.5.2. Turizm Çeşitleri

Turizm sınıflandırması birçok farklı metotla yapılmaktadır. Bu farklı metotların ortaya çıkma sebebi turizmin çok kapsamlı olması ve birbiri ile ilişkili birçok konuyu kapsıyor olmasından kaynaklanmaktadır. Bireyler çeşitli amaçlar için seyahat etmekte ve bu seyahatler, yapılma nedenleri, yapılış şekilleri, ekonomik tercihler ve ulaşılmak istenen amaç olmak gibi birçok guruplara ayrılmaktadır (Kozak vd., 2012).

1.5.3. Katılan Kişi Sayısına Göre Turizm

Çeşitleri Bireylerin planlamış oldukları turizm faaliyetlerine yalnız mı ya da bir gurupla mı katılacakların belirleyen turizm şeklidir. Katılan kişi sayısına göre turizm, bireysel, kitle ve gurup turizmi olmak üzere üçe ayrılmaktadır (Kozak vd., 2012).

1.5.4. Bireysel (Ferdî) Turizm

Kişilerin yeni yerler görmek için, farklı arkadaşlıklar edinebilmek, sosyalleşebilmek ve macera yaşamak için tek tek ya da aileleri ile katıldıkları turizmdir. Burada bireyler hiçbir kitleye dâhil olmadan kendi istedikleri şekilde yön verdikleri ve planladıkları turizm türüdür. Bu turizm türünü tercih eden veya katılan bireyler genellikle yüksek gelirli kişiler, öğrenciler veya yeni mezun olmuş iş hayatı adaylarıdır (Kozak vd., 2012).

1.5.5. Grup Turizmi

Bu turizm de çeşitli toplumsal gurupların katılımları söz konusudur. Genellikle 11 ile 16 kişilik oluşan toplulukla bireylerin birbirini tanıyarak ya da bir acente aracılığıyla yapılan seyahatlerdir (Kozak vd., 2012). Dernek üyeleri ile yapılan seyahatler, meslek odalarının yapmış olduğu geziler, öğrenci guruplarının hazırlamış olduğu seyahatler, firmalara dâhil olan bayi veya acentelerin katılmış olduğu seyahatler bu gurupta sayılabilir.

1.5.6. Kitle (Kolektif) Turizmi

1950'li yıllardan sonra ortaya çıkan bu turizm şekli günümüz turizminin belirleyici unsurudur. Daha çok orta sınıf ve alt gelirli bireylerin katıldığı bu turizm şeklinde birbirini tanımayan bireylerin, bireysel veya gurup halinde aldıkları paket turizm şeklidir (Kozak vd., 2012). En tipik özelliği bireylerin daha çok paket turları tercih etmesidir. Bu turizm şeklinde bir defada katılan kişi sayısı üstünlüğü yönü ile katılımın sürekliliği de hedeflenmektedir. Bu nedenle günümüzde dünya turizmi tarafından turizmin geliştirilmesi aşamasın da üzerinde en çok durulan turizm türüdür.

1.6. Ziyaret Edilen Yere Göre Turizm Çeşitleri

Turizm meydana geldiği yere göre "iç turizm" ve "dış turizm" olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bu ayrılmanın nedeni etkilerin sadece ülke içi ya da ülke dışından kaynaklanması değildir. Değişik usul ve şartlarda bu ayrımın yapılmasına zemin hazırlamıştır (Kozak vd., 2012). İç turizm; bir ülkenin bireylerinin kendi ülkelerindeki seyahatlerinden meydana gelen faaliyet ve hizmetlerden oluşmaktadır (Olalı, 1995). Bütün dünya ülkelerinde iç turizm ulusal ekonominin yeniden bölüşülmesini sağlamakta ve ulusal ekonominin dengede kalmasına yardımcı olmaktadır. Ülkenin genel ekonomisi için gerekli olan etkinliklerin gelişmesini sağlayarak kamu bilinci oluşturur. Ülkelerin ekonomik gelişimlerinde sadece dış turizme bağlı kalınmasının yanlış olduğu, iç turizmde desteklenmesi gerektiği birçok ekonomist

tarafından önerilmektedir. Kendi iç dinamiğine dayanmayan bir gelişmenin sağlıklı olmayacağı uzmanlar tarafından belirtilmektedir (Özdemir, 1999).

1.6.2. Uluslararası Turizm

Bireylerin yaşadıkları ülke dışındaki başka bir ülkeye seyahat etmeleridir. Pasaport, vize, yabancı dil gibi işlemleri barındırdığı için iç turizmden farklıdır (Olah, 1995). Uluslararası ticaret kapsamına giren dış turizm geleneksel hizmet faaliyetlerinin başında gelir. Gelişmiş ve gelişmekte olan birçok ülkede ekonomik büyümenin en önemli kaynağı olarak görünen turizm aynı zamanda ekonomik büyümenin öncü sektörü olarak görünmektedir (Jayawardena ve Ramajeessingh, 2003). İç turizmde yazınımızda bahsettiğimiz turizmin ekonomiye katkısı herkes tarafından kabul görmektedir. Uluslararası turizm iktisadi anlamda döviz kazandırıcı özelliği ile tüm ülkeleri etkilemekte ve ilgilendirmektedir. Dış turizm hem gelişmekte olan hem de gelişmiş ülkelerde istihdama, iç ve dış borçlanma yükünün hafiflemesine, gelir düzeyine, ödemeler dengesine ve en nihayetinde ülke refah düzeyinin yükselmesine önemli büyük ölçüde katkı sağlamaktadır (Marcouiller vd., 2004). Ayrıca ülkeler arasında barış ortamının sağlanması, bireylerin birçok farklı kültür ile tanışması ve uyum içerisinde olunması gibi olumlu toplumsal etkileri de bulunmaktadır.

1.7. Turizm Türleri

Turizm kavramının zaman içerisinde değişmesi ve gelişmesi, turizmin çeşitli kriterlere göre sınıflandırılmasını gerekli kılmıştır. Turizmin sınıflandırılması; Turizm hareketlerine katılanların sayısına, yaşlarına, sosyoekonomik durumlarına, amaçlarına, gidilen yere ve kalış sürelerine göre farklı şekillerde yapılabilmektedir. Temel kriter turist olarak nitelendirilen kişilerin kullanım amaçlarına göre yapılan sınıflandırmadır. Bu amaçla yapılan sınıflandırmada turizm türleri (ktb.gov.tr);

- Eğlence turizmi (klasik turizm)
- Sağlık turizmi,
- Spor turizmi,
- Kültür turizmi,
- İnanç turizmi,
- Kongre turizmi olarak öne çıkmaktadır.

Bunlara ek olarak; Gençlik turizmi, öğrenci turizmi, nehir turizmi, av turizmi, dağcılık turizmi, golf turizmi, hava sporları turizmi, kuş gözlem

turizmi, mağara turizmi, sualtı dalış turizmi, yat turizmi, yayla turizmi gibi sınıflandırmalar yapmak mümkündür. Rekreatyonel turizm olarak tanımlanan klasik turizm dışındaki türler ise alternatif turizm türleri olarak tanımlanmaktadır. Klasik turizm algısı ve ülkeler ziyaretçilerin zihninde kemikleşmeye başladıkça bu alanda atılan adımların fark yaratması giderek zorlaşmaktadır. Turizm gelirlerini artırmayı hedefleyen ülkeler, klasik turizmi göz ardı etmeden, maliyet-fayda açısından daha etkin olan alternatif turizm türleri üzerinde stratejiler geliştirmekte; yatırım ve pazarlama faaliyetlerini bu alanlara kaydırma konusunda daha isteklidirler (ktb.gov.tr).

Sonuç

Turizmin en önemli özelliği dinamik bir yapıya sahip olmasıdır. Hizmet kolu olması, insan odaklı yapısı, ekonomik açıdan lüks bir ihtiyaç olarak görülmesi, rekabetin yoğun olması vb. faktörler turizmin; sürekli dinamik bir yapıya sahip olmasını sağlar. Dinamik yapı, turizm politikalarının oluşturulması ve yatırımların değerlendirilmesi sürecinde dikkate alınması gereken bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Dinamik yapı, ürün çeşitliliği, fiyat ve kalite açısından sürekli değişkenliği beraberinde getirmektedir. Turizm dolaylı bir ihracat kalemi olarak değerlendirilebilir. İhracattan farklı olarak mal veya hizmet ülke sınırları dışına taşınmaz, tüketici ülke sınırları içinde mal veya hizmeti kullanır. Teknik olarak ihracat kabul edilmese de turizm hem müşteri profili hem de elde edilen gelir türü itibarıyla bir ihracat kalemi olarak değerlendirilebilir. Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için ciddi bir sorun olan dış ticaret açığı sorununun yetersiz tasarruf nedeniyle ortadan kaldırılması için gerekli döviz girdisini sağlayan önemli kalemler arasında yer almaktadır. Hatta bazı ülkeler için dış açığın finansmanının bir numaralı kaynağıdır. Turizm sektörü emek yoğun sektörler arasında yer almaktadır. Bu yapısı ile istihdama doğrudan etki eden sektörlerden biridir. Turizm sektöründe genellikle genç nüfus ve yarı vasıflı işgücü istihdam edilmektedir (Spinrad vd., 1982). Turizm bir hizmet türüdür ve hizmet sektörünün genel özelliği olarak diğer sektörlerle yakın ilişki içerisinde. Turizm sektöründe tüketilen ürünler birçok faaliyet kolu tarafından üretilmektedir. Tüketim ya doğrudan ya da ara malı şeklinde gerçekleşir. Turizm sektörlerin bir kesiti olduğu için sektörel analizlerde kullanılacak sağlıklı bir veri toplama sisteminin kurulmasını zorlaştırmaktadır. Turizm sektöründe ana kaynak doğa (deniz, kum, güneş), kültürel ve tarihi değerler olduğu için dışa bağımlılık diğer sektörlerle göre daha azdır. Turizm, uluslararası ortak bir yaşam biçiminin gelişmesine yardımcı olan bir faaliyet olarak kabul edilmektedir. Öte yandan özellikle geleneksel yaşam tarzı üzerindeki olumsuz etkilerinden dolayı bir nevi dışa bağımlılığa neden olacağı söylenebilir. Turizm yapısı gereği bölgesel

gelişmeye yatkındır. Turizm bölgelerinin potansiyellerindeki farklılıklar ve mevsimsellikten etkilenmeleri; bölgesel gelişmişlik farklılıklarını ortaya koymaktadır. Turistik mal ve hizmet üreticilerinin fiyatları kendilerinin belirlemesi, piyasanın tekelci rekabet ve oligopol koşullarında işlemesine neden olmaktadır. Turizm, iç ve dış ekonomik, politik ve sosyal olaylardan büyük ölçüde etkilenmektedir. Hem yatırım kararları hem de ekonomik beklentiler açısından riski yüksek bir sektördür. Turizm, altyapı çalışmaları ve kamu harcamaları ile doğrudan ilişkilidir. Turizmden istenilen gelirin elde edilebilmesi için özel ve kamu sektör iş birliği zorunludur. Turizm dinamik bir endüstridir ve trendler sürekli değişmektedir. Turizm alanında arz ve talep dengesini belirleyen ilk faktör ekonomik faktörlerdir; ancak toplumsal yapı, gelenekler, kişisel tercihler, yaratılan imaj gibi faktörler tercihleri ciddi anlamda etkilemektedir. Turizm harcamaları, kültürel veya lüks tüketim harcamaları olarak değerlendirilmektedir. Fiyat esnekliği yüksek olduğu için fiyat değişimlerinden de oldukça etkilenir. Özellikle talep artışında fiyat indirimlerinin etkili olduğu, rekabeti kaçınılmaz kılan bir sektördür. Turizm sektörünün çıktılarını stoklamak mümkün olmayıp, mal ve hizmetler üretildiği anda tüketilmektedir. Bu nedenle turizm sektöründe arz-talep dengesinin kurulması önemlidir (Hassan, 2000).

KAYNAKLAR

- Acuner, Ş. A. (2006). Alternatif Turizm Türlerinin Doğu Karadeniz Bölgesi Turizm Potansiyelinin Gelişmesine Etkisi, Ankara, MPM Yayın.
- Adıgüzel İ. H. (2020). “Spor Bilimleri Fakültesinde Eğitim Gören Öğrencilerin Spora Bakış Açıları ve Spor Yapma Alışkanlıklarının İncelenmesi” . Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. Kayseri.
- Barutçugil, İ. S. (1984). Turizm İşletmeciliği, Bursa, Uludağ Basım, Mayıs, 2.Basım.
- Bayer, M. Z. (1992). Turizme Giriş, İstanbul, İşletme Fakültesi Yayınları.
- Çam, S. (2022). Spora Yönelik Tutum ve Mutluluk İlişkisi (Sağlık Sektöründe Bir Araştırma). Spormetre The Journal of Physical Education and Sport Sciences, 20(1), 2022, 36-47.
- Çevik H., Şimşek Y. K., Mercanoğlu O. A., Bayram A. (2018). Spor Etkinliklerine Yönelim Ölçeğinin Türkçe Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. On Dokuzyüz Mayıs Üniversitesi Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi, Araştırma Makalesi, 10(2):149-163.
- Çevik, A., Ünal, H. (2018). Semiological analysis of sports related advertisements featured on Tv or Online. International Journal of Sport Exercise and Training Sciences-IJSETS, 4(1), 26-38.
- Çevik, A., Özmaden, M., Tezcan, E., Dokuzoğlu, G. (2021). Öğretmenlerin serbest zaman ilgilenimlerinin yaşam doyumları üzerindeki etkisinin incelenmesi. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 10(4), 784-790.
- Çöpür H. (2020). Üniversite öğrencilerinde depresyon ve boş zamanın anlamı ilişkisinin incelenmesi, Akademisyen Kitabevi, karaman.
- Diker S. (2021). “Üniversite Öğrencilerinin Spora Yönelik Tutumları ve Kadınların Spor Etkinliklerine Katılımlarına Dair Görüşlerinin İncelenmesi (Balıkesir Üniversitesi Örneği)” . Balıkesir Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir.
- Doğanay, H. (2001). Türkiye Turizm Coğrafyası, Konya, Çizgi Kitabevi Yayınları, Birinci Basım.
- Dokuzoğlu, G., Çevik, A., Özmaden, M., Yıldız, Y., Tezcan, E. (2022). Gençlere yönelik egzersiz bağımlılığı ölçeği (gyeb): bir ölçek uyarlama çalışması. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 11(2), 644-653.
- Gartner, C. W. (1996). Tourism Development: Principles, Processes and Policies, New York: Van Nostrand Reinhold.
- Gezer, A. (2014). “Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenleri ve Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum, Serbest Zaman İlgiilenim ve Rekreasyon Faaliyetlerine Yönelik Fayda Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Bartın İli Örneği)” . Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. Bartın.

- Gibson, C. C. (1998). *Distance Learners in Higher Education: Institutional Responses for Quality Outcomes*. Atwood Publishing, 2710 Atwood Ave., Madison, WI toll-free. 53704-0185.
- Gökdağ M. (2018). "Okul Yöneticilerinin Spora Yönelik Tutumları ve Kadınların Spor Etkinliklerine Katılımlarına Dair Görüşlerinin Araştırılması (Bartın İli Örneği)". Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, Bartın.
- Gülнар, Ü., Güven, F. (2023). Squat Egzersizini Yapan Kadınlarda Yaşam Doyumunun Öz Güven Üzerine Etkisi. Presented at the 8th International Congress On Humanities And Social Sciences In A Changing World Proceedings Book, İzmir.
- Güven F, Yılgın A, Şahin H.M. (2022). Examination of disadvantaged children's communication skills with sports branches, *Turkish Journal of Kinesiology*, 8,4, 122-131
- Hassan, A. (2000). A systematic review of publications studies on medical tourism. *Journal of Education and Health Promotion*, 2(1).
- Jayawardena, C. ,Ramajeessingh, D. (2003). Performance of Tourism Analysis: A Caribbean Perspective, *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 15(3): 176-179.
- Karaküçük, S. (2016). *Rekreasyon: Boş Zamanları Değerlendirme*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Karavelioğlu B. M. (2012). "İşbirliğine Dayalı Öğretim Yöntemi ile Komut Yönteminin Futbola Özgü Beceri Öğrenimine Etkisinin Araştırılması". Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Doktora Tezi. Ankara.
- Karcı, E. Y. (2021). "Aile içi iletişim ve aidiyet duygusu ile spora yönelik tutum ilişkisinin incelenmesi". Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. Muğla.
- Kılıç K. (2006). "Harcanabilir Gelirin Artmasının Sportif Rekreasyona Katılma Olan Etkisinin Araştırılması (İstanbul Örneği)", Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. Kütahya.
- Kılışman İ, Çınar R, Cöhce A.A, Çöpür H, Güzele, Özdemir B. (2022). Lise-lerde Öğrenim Gören Öğrencilerin Gelecek Beklentilerinin Yaşam Doyumu Üzerindeki Etkileri İlker, *Anatolia Social Research Journal I* (1).
- Koruç, N. (2001). Geleneksel sporlarımızdan ciritin rekreasyon amacı ile günümüze uyarlanması.
- Kozak N. (2010). *Genel Turizm İlkeler- Kavramlar*, Ankara, Detay Yayınları.
- Kozak, N. , Kozak, M. A. , Kozak, M. (2012). *Genel Turizm İlkeler Kavramlar*, Ankara, Detay Yayıncılık, 12. Basım.
- Kurtzman, J. (2001). Economic impact: sport tourism and the city. *Journal of Sport Tourism*, 6(3), 14-42.

- Marcouiller, D. W. , Kim, K. K. , Deller, S. C. (2004). Natural Amenities, Tourism and Income Distribution, *Annals of Tourism Research*, 31(4), 1031- 1050.
- Milne, S. , Ateljevge, I. (2001). Tourism Economic Development and The Global Local Nexus: Theory Embracing Complexity, *Tourism Geographies* (4). 369- 393.
- Olalı, H. (1995). Turizm, İstanbul, Millî Eğitim Basımevi.
- Özdemir, P. (1999). Türkiye’de Gç Turizm, D. E. Ü. İ. İ. B. F. Dergisi, 14(2). 159- 168.
- Sarı, H. (2013). Frig Yolu, Rehber Kitap, Ankara: Öncü Basımevi.
- Smith S., (1995). *Tourism Analysis A Handbook*, 2nd Edition.
- Spinrad, A., Collage, S., Jimmy, L., (1982). “Critical Success Factors Of International Sport Events From The Perspective Of Project Management”. Umea University School Of Business, İsveç.
- Swarbrooke, J., Horner, S. , (2001). *Business Travel and Tourism*, Butterworth-Heinemann, Routledge, Londra.
- Şahin, H. M., Yılgin, A. ve Şahin, F. (2020). Yüzme Aktivitesi Sonrası Çocuklarda Sosyal Fobi Durumunun Araştırılması. *Afrika Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8 (4), 791-798.
- Şen, H.F., Aktaş, S. (2022). Toplumsal Boyutları ile Spor ve Rekreasyon: Bölüm Adı: Kavramsal Açından Spor ve Rekreasyon, Gazi Kitabevi. Ankara.
- Temel S. A. (2019). “Yöneticilik Kademesinde Görev Yapmakta Olan Çalışanların Düşünme Stilleri İle Spora Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” . Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Doktora Tezi. Konya.
- Tomik, R., Gorska, K., vd. (2014). Motives for participation in active sport tourism participants of holiday windsurfing camps. *Baltic Journal of Health and Physical Activity*, 6(3), 222.
- WTO, Annual Report, (2011). “Medical Tourism: Treatments, Markets and Health System Implications: A Scoping Review”, OECD Better Policies For Better Lives, <https://www.oecd.org/els/health-systems/48723982.pdf> (Erişim Tarihi: 01.08.2018).
- Yavaş Ö. (2005). “Sporun Ekonomi içindeki Yeri ve Spor Pazarlama Üç Büyük Spor Kulübünde Uygulamalı Bir Araştırma” . Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. Edirne.
- Yetim, A. Ç. (2015). Kongre Etkinliklerinin Deneyimsel Değeri Üzerine Bir Araştırma. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 12(2).
- Yılgin, A. (2022). *Rekreasyon ve Yaşam Becerisi Katılım Motivasyonu ve Teori Üzerine Yaklaşımlar*. Efe Akademi Yayınları.
- Yılgin, A., Alpullu, A., & Demirci, C. (2022). Dezavantajlı Çocukların Spor Eğitim Projesi İle Sosyal Uyumlarının İncelenmesi. *Eurasian Research in Sport Science*, 7(2), 90-99.